

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)
2005. január 20.*

A C-464/01. sz. ügyben,

a Bírósághoz a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezménynek a Bíróság általi értelmezéséről szóló, 1971. június 3-i jegyzőkönyv alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet az Oberster Gerichtshof (Ausztria) a Bírósághoz 2001. december 4-én érkezett, 2001. november 8-i határozatával terjesztett elő az előtte

Johann Gruber

és

a Bay Wa AG

között folyamatban levő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: C. W. A. Timmermans tanácselnök, C. Gulmann, R. Schintgen (előadó),
G. Arestis és J. Klučka bírák,

* Az eljárás nyelve: német.

főtanácsnok: F. G. Jacobs,
hivatalvezető: M.-F. Contet főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2004. június 24-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- J. Gruber képviseletében W. Graziani-Weiss Rechtsanwalt,

- az osztrák kormány képviseletében C. Pesendorfer, meghatalmazotti minőségben,

- a német kormány képviseletében R. Wagner, meghatalmazotti minőségben,

- az olasz kormány képviseletében I. M. Braguglia, meghatalmazotti minőségben, segítői: G. Aiello és G. Albenzio avvocati dello Stato,

- a portugál kormány képviseletében L. Fernandes és M. Telles Romão, meghatalmazotti minőségben,

- a svéd kormány képviseletében A. Kruse, meghatalmazotti minőségben,

— az Európai Közösségek Bizottsága képviselőjében A.-M. Rouchaud és S. Grünheid, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2004. szeptember 16-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a Dánia, Írország, valamint Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága csatlakozásáról szóló, 1978. október 9-i egyezményről (HL 1978. L 304., 1. o. és — módosított szöveg — 77. o.), a Görög Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1982. október 25-i egyezményről (HL 1982. L 388., 1. o.), a Spanyol Királyság és a Portugál Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1989. május 26-i egyezményről (HL 1989. L 285., 1. o.), valamint az Osztrák Köztársaság, a Finn Köztársaság és a Svéd Királyság csatlakozásáról szóló, 1996. november 29-i egyezményről (HL 1997. C 15., 1. o.) módosított, a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezményről (HL 1972. L 299., 32. o.; a továbbiakban: Brüsszeli Egyezmény) 13. cikke (1) bekezdésének értelmezésére irányul.
- 2 Ezt a kérelmet az Ausztriában élő J. Gruber által a német jog szerint Németországban alapított Bay Wa AG nevű cég (a továbbiakban: Bay Wa) ellen, a kettőjük között létrejött szerződés feltételezett hibás teljesítése tárgyában indított per keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

3 A Brüsszeli Egyezményben megállapított joghatósági szabályok a 2–24. cikket tartalmazó II. fejezetben szerepelnek.

4 A Brüsszeli Egyezmény 2. cikkének (1) bekezdése, amely cikk az Egyezmény II. fejezetének „Általános rendelkezések” címet viselő 1. szakasza alatt található, a következő főszabályt határozza meg:

„A jelen egyezmény rendelkezéseire figyelemmel a valamely Szerződő állam területén lakóhellyel rendelkező személyt — állampolgárságára tekintet nélkül — a lakóhelye szerinti joghatóság előtt lehet perelni.” [nem hivatalos fordítás]

5 A Brüsszeli Egyezmény ugyanezen szakaszában található 3. cikk (1) bekezdése az alábbiak szerint rendelkezik:

„Valamely szerződő államban lakóhellyel rendelkező személy más szerződő állam bíróságai előtt kizárólag az e fejezet 2–6. szakaszában foglalt rendelkezések alapján perelhető.” [nem hivatalos fordítás]

6 A Brüsszeli Egyezmény II. fejezetének 2–6. szakasza alatt található 5–18. cikk rendelkezik a különös, kötelező vagy kizárólagos joghatóságról.

- 7 A Brüsszeli Egyezmény II. fejezetének „Különös joghatóság” címet viselő 2. szakasza alatt található 5. cikke értelmében:

„Valamely szerződő állam területén lakóhellyel rendelkező alperes más szerződő államban perelhető:

- 1) ha az eljárás tárgya egy szerződés vagy szerződéses igény, akkor a kötelezettség teljesítésének helye szerinti bíróság előtt; [...]” [nem hivatalos fordítás]

- 8 A Brüsszeli Egyezmény II. fejezetében található 13–15. cikk alkotja az Egyezmény „Joghatóság fogyasztói szerződések esetén” címet viselő 4. szakaszát.

- 9 A Brüsszeli Egyezmény 13. cikke a következőképpen fogalmaz:

„Valamely személy — a továbbiakban: a fogyasztó — által kereskedelmi vagy szakmai tevékenységén kívül eső céllal megkötött szerződéssel kapcsolatos ügyekben a joghatóságot (...) e szakasz határozza meg, ha

- 1) a szerződés tárgya ingó dolgok részletfizetésre történő értékesítése; vagy
- 2) a szerződés tárgya olyan, részletekben visszafizetendő kölcsön vagy bármely egyéb hitel, amelyet az ilyen áruk vételének finanszírozására nyújtanak; vagy

3) minden más esetben, ahol a szerződés tárgya szolgáltatás nyújtása vagy ingó dolog értékesítése, ha:

a) a szerződés megkötését a fogyasztó lakóhelye szerinti szerződő államban kifejezett vételi ajánlat vagy reklám előzte meg,

és

b) a fogyasztó ebben a szerződő államban megtette a szerződés megkötéséhez szükséges intézkedéseket.

[...]” [nem hivatalos fordítás]

10 A Brüsszeli Egyezmény 14. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„A fogyasztó a másik szerződő fél ellen akár annak a szerződő államnak a bíróságai előtt, ahol a fél lakóhellyel vagy székhellyel rendelkezik, akár saját lakóhelyének bíróságai előtt indíthat eljárást.” [nem hivatalos fordítás]

11 A joghatósági szabályoktól csak a Brüsszeli Egyezmény 15. cikkében foglalt feltételek betartásával lehet eltérni.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 12 Az alapügy irataiból kitűnik, hogy J. Gruber mezőgazdasági termelő egy Felső-Ausztriában — a német határ közelében elhelyezkedő — négyszögletes gazdasági épület („Vierkanthof”) tulajdonosa. Ő és családja mintegy tíz helyiséget használ lakás céljára. A gazdasági épület ad helyet a több mint 200 sertésből álló állatállománynak, a munkagépek tárolására szolgáló pajtának és takarmánysilóknak. Ezenkívül itt tárolják az állatok számára szükséges takarmány teljes mennyiségének 10–15%-át is. A gazdasági épület magáncélra használt része az ingatlan teljes hasznos területének valamivel több mint 60%-a.
- 13 A Bay Wa számos önállóan irányított üzleti vállalkozást működtet Németországban. Pockingban (Németország), nem messze az osztrák határtól, a cég építőanyag-telepet, barkácsboltot, valamint kertészeti áruházat működtet. A Bay Wa ez utóbbi üzlete reklámprospektusokat jelentetett meg, amelyeket a határon túl, Ausztriában is terjesztettek.
- 14 J. Gruber a gazdasági épülete tetőcserepeit le akarta cserélni, ekkor kerültek kezébe a Bay Wa említett prospektusai, amelyek a *Braunauer Rundschau* — helyi, háztartásoknak terjesztett folyóirat — mellékletét képezték. A Bay Wa Pockingban levő építőanyag-telepe által értékesített tetőcserepek nem szerepeltek ezekben a prospektusokban.
- 15 J. Gruber többször kért felvilágosítást telefonon a Bay Wa alkalmazottjától a különböző típusú tetőcserepekről és az árakról, megadva nevét és címét, azt azonban nem említette, hogy mezőgazdasági termelő. Az alkalmazott telefonon árajánlatot tett neki, de J. Gruber meg kívánta tekinteni a tetőcserepeket a helyszínen. A Bay Wa telepén tett látogatása alkalmával az alkalmazott írásbeli árajánlatot adott át neki, 1998. július 23-i dátummal. Ezen megbeszélés alkalmával J. Gruber tájékoztatta a

Bay Wa alkalmazottját arról, hogy mezőgazdasági gazdasága van, és a gazdasági épület tetejét szeretné befedni. Azt is megjegyezte, hogy olyan melléképületekkel is rendelkezik, amelyek alapvetően a gazdálkodás céljára szolgálnak, de azt nem mondta meg kifejezetten, hogy a befedni szándékozott épület alapvetően gazdálkodásra vagy magánhasználatra rendelt épület-e. Másnap J. Gruber Ausztriából felhívta az említett alkalmazottat, és elfogadta a Bay Wa által tett ajánlatot. Az alkalmazott faxon megküldte a megrendelés megerősítését J. Gruber bankjának Ausztriába.

- 16 J. Gruber szerint a Bay Wa által szállított tetőcserepek, amelyeket ő a gazdasági épület befedésére használt fel, olyan jelentős színbeli eltéréseket mutattak — a színek egységességére vállalt szavatosság ellenére —, hogy a tetőfedést újból meg kellene csinálni. Ezért elhatározta, hogy szavatossági igényére és az eladó felelősségére alapozva keresetet indít, amelyben egyrészt a tetőcserepek vételárát, azaz 258 123 ATS-et, továbbá a cserepek eltávolításának és a tető újrabefedésének költségeit, azaz 141 877 ATS-et, másrészt a jövőben felmerülő kiadásainak megtérítését kéri.
- 17 Ebből a célból J. Gruber 1999. május 26-án peres eljárást kezdeményezett a Landesgericht Steyr (Ausztria) előtt, amelyet a polgári ügyekben eljáró rendes bíróságok hatáskörének és területi illetékességének megállapításáról szóló 1895. augusztus 1-jei törvény (Jurisdiktionsnorm) 28. §-a alapján (RGI. 111) az Oberster Gerichtshof jelölt ki az Ausztriában illetékes joghatóságként.
- 18 A Landesgericht Steyr 2000. november 29-i végzésével elutasította a Bay Wa által felhozott, a hatáskör hiányának megállapítására irányuló kifogást, és megállapította, hogy rendelkezik joghatósággal a jogvita eldöntésére.
- 19 A Landesgericht Steyr szerint teljesülnek a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke alkalmazásához megkívánt feltételek. Valójában a kettős céllal kötött szerződés esetében azt szükséges megvizsgálni, hogy melyik cél a domináns: a magán- vagy a szakmai jellegű. Mivel a mezőgazdasági gazdálkodás esetén nehéz választóvonalat

húzni a magánjellegű és a szakmai jellegű tevékenységek között, az említett bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy az eladó számára semmi nem tette lehetővé, hogy a szerződéskötés során tárgyilagosan megállapítsa, hogy melyik cél dominált, ezért — kétség esetén — a szerződést úgy kell tekinteni, mintha fogyasztóval kötött szerződésről lenne szó. Továbbá a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke (1) bekezdése 3. pontja a) alpontjának értelmében kevéssé jelentős az, hogy a fogyasztó által végül megvásárolt adott terméket reklámozták-e, vagy sem. Elegendő az, hogy a reklámok meghatározott vállalkozásra hívják fel a figyelmet. Márpedig a reklámnak köszönhető, hogy a Bay Wa szerződést köthetett J. Gruberral, még akkor is, ha a reklámanyagot nem a Bay Wa azon üzlete adta ki, mint amelyik az árut biztosította. Végül az említett rendelkezés szerinti, az eladó által tett „határozott ajánlat”-ra vonatkozó feltétel szintén teljesül a jelen ügyben, mivel J. Gruber telefonon keresztül kapott ajánlatot. Az már nem lényeges, hogy ez az ajánlat elfogadásra került-e.

- 20 2001. február 1-jei ítéletével az Oberlandesgericht Linz (Ausztria) helyt adott a Bay Wa által az említett végzés ellen előterjesztett fellebbezésnek, és elutasította J. Gruber keresetét azzal az indokkal, hogy az osztrák bíróságoknak nincs joghatóságuk a jogvita eldöntésére.
- 21 Az Oberlandesgericht Linz szerint a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke szerinti fogyasztói szerződés létrejöttének megállapításához az szükséges, hogy az érintett személy kapcsán a szerződéses jogcselekmény a szakmai vagy kereskedelmi céltól eltérő jellegű legyen. Ezen cél azonosításához mellékes a szolgáltatást igénybe vevő szándéka. Az ügylet azon objektív körülményei a fontosak, amelyeket a másik szerződő fél megismerhetett. A Brüsszeli Egyezmény 13–15. cikke csak akkor alkalmazható, ha az érdekelt fél lényegében a szakmai tevékenysége körén kívül járt el, és ha a szerződő partner a szerződés megkötésekor felismerte vagy felismerhette volna ezt a körülményt, tekintettel arra is, hogy az erre vonatkozó ismeret meglétét az összes objektív tény figyelembevételével lehet megállapítani.
- 22 Márpedig a Bay Wa tudomására jutott objektív tények alapján a szóban forgó ügyletnek alapvetően szakmai célja volt. Egy mezőgazdasági termelő által a gazdasági épülete befedése érdekében történő tetőcserép-vásárlás első látásra a gazdálkodási

tevékenységéhez kapcsolódónak tűnik. Egy mezőgazdasági vállalkozás esetén a gazdasági épület természeténél fogva szakmai helyiségnek tekinthető, amely ugyanakkor — de nem elsősorban — a tulajdonos és családtagjai lakóhelyéül is szolgálhat. Az a tény, hogy valaki gazdasági épületben lakik, elsősorban a mezőgazdasági gazdálkodási tevékenység gyakorlásából ered, és így szoros kapcsolatban áll e tevékenységgel; a gazdasági épület az emberek többségének alapvetően a mezőgazdasági termelő munkahelyét jelenti. Mivel J. Gruber közölte, hogy egy gazdaság tulajdonosa, és hogy a gazdasági épülete tetőcserepeit akarta lecserélni, a Bay Wa okkal gondolhatta azt, hogy alapvetően szakmai célról volt szó. A magán-, illetve a szakmai célra használt alapterület arányával kapcsolatban tett megállapítások nem teszik érvénytelenné ezt a következtetést, mivel ezek a tények nem jutottak a Bay Wa tudomására. Az eladónak semmi oka nem volt azt feltételezni, hogy J. Gruber a tetőcserepeket kizárólag vagy elsősorban magáncélra használta. Végül a megvásárolt mennyiség — azaz összesen 24 000 db tetőcserep — döntő tényező lehetett annak megítélésében, hogy az eladó az épületet alapvetően szakmai célra használt épületnek vélte-e.

23 Az Oberlandesgericht Linz 2001. február 1-jei ítélete ellen J. Gruber fellebbezést nyújtott be az Oberster Gerichtshof előtt.

24 J. Gruber fellebbezése alátámasztására hangsúlyozta, hogy annak érdekében, hogy őt a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke szerinti fogyasztónak tekintsék, az kell, hogy az ügylet magánjellege legyen jelentősebb. Márpedig jelen esetben a gazdasági épület magánjellegű használatának mértéke meghaladja a szakmai jellegű használat mértékét. Hozzátette, hogy a fogyasztóval szerződő fél köteles tájékozódni, továbbá felvilágosítani az ügyfelet, és az esetleges hibából adódó károkat viselni. Szerinte a Bay Wa jelen esetben okkal feltételezhette azt, hogy alapvetően magánhasználatra szolgáló épületről volt szó, és kétség esetén meg kellett volna kérdeznie a vásárlót ezzel kapcsolatban. Továbbá a tetőcserepek eladását a Bay Wa ausztriai reklámkampánya előzte meg, és ez vezette J. Grubert oda, hogy szerződést kössön a céggel, pedig a reklámozást megelőzően nem is ismerte ezt a társaságot. És végül: J. Gruber Ausztriában tette meg a szerződés megkötését megelőző jogcselekményeket.

25 Bay Wa erre előadta, hogy mezőgazdasági vállalkozás esetén a gazdasági épület elsősorban munkahelyként funkcionál, és hogy általában az ezzel kapcsolatos megrendelések kielégítése nem fogyasztói szerződések megkötésével történik. Jelen esetben a magáncélú használat másodlagos jellegű volt, és a Bay Wa nem tudott az ilyen célú használatról. Szerinte a fogyasztónak világosan ki kellene fejeznie, hogy milyen minőségben jár el, ha — ahogy a jelen ügyben is — első látásra az feltételezhető, hogy szakmai jellegű célról van szó. A másik szerződő felet nem lehet arra kötelezni, hogy ebben a vonatkozásban felvilágosítást kérjen. A fogyasztói minőség miatt felmerült kétségek oda vezethetnek, hogy a Brüsszeli Egyezmény által a fogyasztói szerződésre előírt joghatósági szabályok nem alkalmazhatók. Továbbá a Bay Wa építőanyagokkal foglalkozó üzlete, amelytől J. Gruber a tetőcserepeket rendelte, nem reklámozta tevékenységét; a Bay Wa barkácsboltja és kertészeti boltja pedig, amelyet az említett brosúrák reklámoztak, nem árult tetőcserepeket. Mindent összevetve: a tetőcserepeket nem reklámozták. A szerződés megkötéséhez szükséges jogcselekményeket pedig nem Ausztriában tették meg, hanem Németországban, mivel a német jog szerint az ajánlat telefonon történő elfogadása olyan szándéknyilatkozatnak minősül, mint az átvételi elismervény, és a megrendelés eladó általi, fax útján való megerősítése Németországból történt. Olyan esetben, amikor az ajánlat és annak elfogadása nem egyidejű — mint például amikor a megrendelés megelőző ajánlat alapján, telefonon keresztül történik — a szerződést úgy kell tekinteni, mintha az alperes lakóhelyén kötötték volna meg.

26 Az Oberster Gerichtshof megállapította, hogy bár a Bíróság ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy a fogyasztói szerződés esetén a Brüsszeli Egyezmény joghatóságra vonatkozó szabályai kivételt jelentenek az alperes lakóhelye szerinti szerződő állam joghatósági szabályai alól, és így a fogyasztó fogalmának értelmezése szigorú, a Bíróság nem nyilatkozott még az egyezmény 13. cikkének egyes olyan alkalmazási feltételeiről, amelyek a jelenleg előterjesztett ügyben felmerülnek.

27 Mivel az Oberster Gerichtshof úgy vélte, hogy az előtte folyamatban levő jogvita megoldása a Brüsszeli Egyezmény értelmezésétől függ, felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

- „1) A részben magáncélra irányuló szerződés esetén annak megállapításához, hogy az érintett rendelkezik-e az egyezmény 13. cikke értelmében vett »fogyasztó« jogállásával, meghatározó elemnek kell-e tekintetni az ügyeletben a magán-, illetve a kereskedelmi vagy szakmai célok túlsúlyát, és milyen feltételek alapján kell döntenie, ha a kereskedelmi vagy szakmai célok vannak túlsúlyban?
- 2) Az ügylet céljának meghatározásakor figyelembe kell-e venni a fogyasztóval szerződést kötő másik fél által objektív módon felismerhető körülményeket?
- 3) Kétség esetén fogyasztói szerződésnek kell-e tekinteni az olyan szerződést, amely mind magán-, mind kereskedelmi vagy szakmai tevékenységhez kapcsolódhat?
- 4) A szerződés megkötését megelőzte-e az egyezmény 13. cikke [(1) bekezdése] 3. pontjának a) alpontja értelmében vett reklám akkor, ha a fogyasztóval kötött későbbi szerződés másik szerződő fele a fogyasztó lakóhelye szerinti szerződő államban prospektusok útján ugyan reklámozta termékeit, de a fogyasztó által később megvásárolt termékek ezekben nem szerepeltek?

- 5) Fogyasztói szerződésnek minősül-e az egyezmény 13. cikke értelmében az, ha az eladó telefon útján saját államából tesz ajánlatot a másik államban lakóhellyel rendelkező vevőnek, amelyet a vevő nem fogad el, később azonban — írásbeli ajánlat alapján — megvásárolja az ily módon ajánlott terméket?
- 6) A fogyasztó az egyezmény 13. cikke [(1) bekezdése] 3. pontjának b) alpontja értelmében megteszi-e saját államában a szükséges lépéseket a szerződés megkötése érdekében, amennyiben a vele szerződő fél szerinti államból kap ajánlatot, és az ajánlatot telefon útján saját államából fogadja el?"

Az első három kérdésről

- 28 Az első három kérdésével — amelyeket együtt szükséges megvizsgálni — a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kérdezi, hogy a Brüsszeli Egyezményben meghatározott joghatósági szabályok értelmezhetők-e oly módon, amelyek következtében az olyan szerződés, mint amely az alapeljárásban szerepel, azaz amely részben szakmai, részben magánjellegű, az említett egyezmény 13. cikkének (1) bekezdése szerinti, ún. fogyasztói szerződésnek tekinthető.
- 29 Amint az az előzetes döntéshozatalra utaló végzésből kiderül, az Oberster Gerichtshof alapvetően azt szeretné tudni, hogy az olyan kettős célú szerződés esetén, mint amilyen J. Gruber és a Bay Wa között jött létre, alkalmazhatók-e a Brüsszeli Egyezmény 13–15. cikkében előírt különös joghatósági szabályok, és ha igen, milyen feltételekkel. Még pontosabban: a kérdést előterjesztő bíróság tisztázni szeretné azokat a körülményeket, amelyeket az ilyen szerződés minősítése érdekében figyelembe kell vennie, továbbá annak jelentőségét, hogy a szerződés megkötése során a magán- vagy a szakmai, illetve kereskedelmi célok vannak-e túlsúlyban,

valamint a jogosult szerződő partnerének a szerződés megkötésének céljára, illetve a szerződés megkötésének feltételeire vonatkozó tudomásának hatásait.

- 30 Először is azt kell kiemelni, hogy a Brüsszeli Egyezmény a II. fejezet 4. szakaszában határozza meg a fogyasztói szerződés esetén alkalmazandó joghatósági szabályokat. A fogyasztói szerződés fogalmának meghatározása pedig — az egyezmény 13. cikke (1) bekezdésének megfogalmazásában — a „valamely személy által kereskedelmi vagy szakmai tevékenységén kívül eső céllal megkötött szerződés”.
- 31 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Brüsszeli Egyezményben használt fogalmakat — amelyek között szerepel az egyezmény 13–15. cikke szerinti „fogyasztó” fogalma is — önállóan kell értelmezni, annak érdekében, hogy valamilyeni szerződő államban biztosítani lehessen a szerződés egységes alkalmazását, és utalni kell elsősorban az egyezmény szerkezetére és céljaira (lásd különösen a 150/77. sz. Bertrand-ügyben 1978. június 21-én hozott ítélet [EBHT 1978., 1431. o.] 14–16. pontját, a C-89/91. sz. Shearson Lehman Hutton-ügyben 1993. január 19-én hozott ítélet [EBHT 1993., I-139. o.] 13. pontját, a C-269/95. sz. Benincasa-ügyben 1997. július 3-án hozott ítélet [EBHT 1997., I-3767. o.] 12. pontját, a C-99/96. sz. Mietz-ügyben 1999. április 27-én hozott ítélet [EBHT 1999., I-2277. o.] 26. pontját és a C-96/00. sz. Gabriel-ügyben 2002. július 11-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-6367. o.] 37. pontját).
- 32 Először is a Brüsszeli Egyezmény szerkezetéből következően az alperes lakóhelye szerinti szerződő állam joghatósága jelenti a főszabályt, amely az egyezmény 2. cikkének (1) bekezdésében kerül megállapításra, és az egyezményben pontosan felsorolt azon esetek, amelyekben az alperest valamely másik szerződő állam joghatósága előtt lehet perelni, csak a főszabály alóli kivételeket jelentik. Következésképpen a főszabály alóli kivételeket megállapító joghatósági szabályok szigorúan értelmezendők, vagyis nem adható ezeknek olyan értelmezés, amely túlmutat az egyezmény által kifejezetten meghatározott eseteken (lásd különösen a

Bertrand-ügyben hozott ítélet 17. pontját; a Shearson Lehman Hutton-ügyben hozott ítélet 14–16. pontját; a Benincasa-ügyben hozott ítélet 13. pontját és a Mietz-ügyben hozott ítélet 27. pontját [hivatkozások fent]).

33 Ez az értelmezés még inkább kötelező az olyan joghatósági szabályok alkalmazása esetén, mint amelyet a Brüsszeli Egyezmény 14. cikke határoz meg, vagyis amely lehetővé teszi, hogy az egyezmény 13. cikkének (1) bekezdése értelmében vett fogyasztó az alperest annak a szerződő államnak a joghatósága előtt perelje, ahol a felperes lakóhellyel rendelkezik. Ugyanis az egyezmény által kifejezetten meghatározott eseteken kívül nincs lehetőség a felperes lakóhelye szerinti joghatóság alkalmazására (lásd a C-220/88. sz., Dumez France és Tracoba ügyben 1990. január 11-én hozott ítélet [EBHT 1990., I-49. o.] 16. és 19. pontját, a Shearson Lehman Hutton-ügyben hozott ítélet [hivatkozás fent] 17. pontját, a Benincasa-ügyben hozott ítélet [hivatkozás fent] 14. pontját és a C-168/02. sz. Kronhofer-ügyben 2004. június 10-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-6009. o.] 20. pontját).

34 Másodszor: a Bíróság több ítéletében is azt állapította meg, hogy a Brüsszeli Egyezmény II. fejezetének 4. szakaszában megfogalmazott különleges szabályozás — amely az egyezmény 2. cikkének (1) bekezdésében meghatározott főszabály és az 5. cikk 1. pontjában általában a szerződésekre meghatározott különös joghatósági szabályok alól enged kivételeket — azt a célt szolgálja, hogy megfelelő védelmet biztosítson a másik szerződő félnél gazdasági értelemben gyengébbnek és jogi kérdésekben kevésbé jártasnak tartott fogyasztó számára, akit nem szabad eltántorítani keresetindítástól azáltal, hogy azon szerződő állam bírósága előtt kénytelen keresetet indítani, ahol a másik szerződő fél lakóhelye található (lásd különösen a Shearson Lehman Hutton-ügyben hozott ítélet 18. pontját és a Gabriel-ügyben hozott ítélet 39. pontját [hivatkozások fent]).

35 A Brüsszeli Egyezmény által felállított joghatóságot szabályozó rendszer, valamint a II. fejezet 4. szakaszában megfogalmazott különleges szabályozás létjogosultsága okán a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy ezek a rendelkezések csak a magánjellegű, kereskedelmi vagy szakmai tevékenységet nem folytató végső fogyasztóra vonatkoznak, és az e rendelkezésekből eredő előnyöket nem lehet olyan

személyekre is kiterjeszteni, akik esetében a védelem nem igazolható (lásd ebben a vonatkozásban a Bertrand-ügyben hozott ítélet 21. pontját, a Shearson Lehman Hutton-ügyben hozott ítélet 19. és 22. pontját, a Benincasa-ügyben hozott ítélet 15. pontját és a Gabriel-ügyben hozott ítélet 39. pontját [hivatkozások fent]).

- 36 A Benincasa-ügyben hozott ítélet [hivatkozás fent] 16–18. pontjában a Bíróság meghatározta ebben a vonatkozásban, hogy a Brüsszeli Egyezmény 13. cikkének (1) bekezdése és 14. cikkének (1) bekezdése szerinti „fogyasztó” fogalmát megszorítóan kell értelmezni, és — a szerződés céljára és természetére tekintettel — a különleges szerződéssel érintett személy helyzetére, nem pedig az érintett személy szubjektív körülményeire kell hivatkozni, mivel ugyanazt a személyt bizonyos ügyletekkel kapcsolatban fogyasztónak, míg másokkal összefüggésben már gazdasági szereplőnek lehet tekinteni. A Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a kizárólag az egyén magánfogyasztásával kapcsolatos szükségleteinek kielégítését célzó, szakmai tevékenységtől vagy ilyen céltől függetlenül kötött szerződés tartozik azon különleges rendelkezések hatálya alá, amelyeket az egyezmény a fogyasztó — mint gyengébbnek tartott fél — védelmére ír elő, ezzel szemben ez a védelem a szakmai tevékenység célját szolgáló szerződés esetén indokolatlan.
- 37 Ebből az következik, hogy a Brüsszeli Egyezmény 13–15. cikkében foglalt különös joghatósági szabályok főszabály szerint csak abban az esetben alkalmazhatók, ha a felek között kötött szerződés célja az érintett áru vagy szolgáltatás szakmai vagy kereskedelmi tevékenységtől független felhasználása.
- 38 Ezen alapvetések fényében kell azt megvizsgálni, hogy az olyan szerződés esetén, mint amilyen az alapeljárásban felmerült, azaz amely részben szakmai, részben magánjellegű, alkalmazhatók-e a 13–15. cikkben meghatározott eltérést biztosító joghatósági szabályok.

- 39 Ebben a vonatkozásban a Brüsszeli Egyezmény 13–15. cikkének célja az, hogy megfelelő védelmet nyújtson annak a személynek, aki a másik szerződő féllel szemben gyengébb pozícióban van, és ebből már világosan látszik, hogy az e rendelkezésekből adódó előnyökre főszabály szerint nem hivatkozhat olyan személy, aki részben gazdasági tevékenysége körében köt szerződést, vagyis csak részben független az ilyen jellegű tevékenységtől. Ezt csak abban az esetben lehet másképp megítélni, ha az említett szerződésnek az érdekelt fél szakmai tevékenységével való kapcsolata olyan csekély, hogy az mellékesnek tekinthető, és így összességében véve elhanyagolható szerepet játszik abban az ügyletben, amely miatt a szerződés megkötésre került.
- 40 Ugyanis, amint arra indítványa 40. és 41. pontjában a főtanácsnok is hivatkozott, ha valamely személy kereskedelmi vagy szakmai tevékenysége körében köt szerződést, akkor e személyt a szerződő partnerével egyenrangúnak kell tekinteni, és így ilyen esetben nem alkalmazható a Brüsszeli Egyezmény által megfogalmazott, a fogyasztók érdekét szolgáló különös védelem.
- 41 Ezt az álláspontot nem csorbitja az a tény, hogy a szóban forgó szerződés megkötésének magánjellegű célja is van, és — az érintett áruk vagy szolgáltatások magán- és szakmai jellegű felhasználása közötti kapcsolattól függetlenül — irányadó marad, még akkor is, ha a magáncélú felhasználás a jelentős, mindaddig, amíg a szakmai célú felhasználás aránya nem tekinthető elhanyagolhatónak.
- 42 Következésképpen a kettős céllal kötött szerződés esetén annak megállapításához, hogy az egyezmény 13–15. cikke nem alkalmazható, nem szükséges, hogy az említett áruk vagy szolgáltatások szakmai célú felhasználása döntő súlyú legyen.

- 43 Ezt az értelmezést alátámasztja az a tény is, hogy a fogyasztó fogalmának a Brüsszeli Egyezmény 13. cikk (1) bekezdésében levő meghatározása a negatív fordulat miatt kifejezetten megszorító jellegű („valamely személy által [...] szakmai tevékenységén kívül eső céllal megkötött szerződés”). Ráadásul a fogyasztói szerződés fogalmát szigorúan kell értelmezni, mivel az az egyezmény 2. cikkének (1) bekezdésében megfogalmazott általános joghatósági szabály alóli eltérést tesz lehetővé, és kivételes jelleggel a felperes lakóhelye szerinti bíróság joghatóságát állapítja meg (lásd a jelen ítélet 32. és 33. pontját).
- 44 Az említett értelmezés amiatt is kötelező, hogy a szerződés minősítése csak a szerződés átfogó értékelésén alapulhat, tekintve, hogy a Bíróság számos alkalommal úgy ítélte meg, hogy a Brüsszeli Egyezmény egyik fő célkitűzése annak elkerülése, hogy ugyanarra a jogviszonyra több joghatósági szabályt lehessen alkalmazni (ebben a vonatkozásban lásd különösen a C-256/00. sz. Besix-ügyben 2002. február 19-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-1699. o.] 27. pontját, a Gabriel-ügyben hozott ítélet [hivatkozás fent] 57. pontját és a C-18/02. sz. DFDS Torline-ügyben 2004. február 5-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-1417. o.] 26. pontját).
- 45 A Brüsszeli Egyezmény 13. cikkének (1) bekezdése szerinti fogyasztói minőséget abban az esetben megkérdőjelező értelmezés, amikor az áruk vagy szolgáltatások használatának célja nem elhanyagolható kapcsolatot mutat az érintett személy szakmai vagy kereskedelmi tevékenységével, a legmegfelelőbb a jogbiztonság követelményének, valamint a jövőbeli alperes arra vonatkozó igényének, hogy előre lássa, melyik bíróság előtt lehet őt perelni — amely követelmények egyébként az egyezmény alapját képezik (lásd különösen a Besix-ügyben hozott ítélet [hivatkozás fent] 24–26. pontját).
- 46 A bizonyítási teher szokásos szabályaira tekintettel a Brüsszeli Egyezmény 13–15. cikkére hivatkozó félnek kell azt bizonyítania, hogy a szóban forgó kettős céllal kötött szerződésben a szakmai jelleg elhanyagolható szerepet játszik, hiszen az ellenérdekű félnek az ezzel ellentétes bizonyítékokat kell előterjeszteni.

- 47 Az előterjesztett bizonyítékok alapján tehát az eljáró bíróságra hárul annak eldöntése, hogy az említett szerződés az érintett személy szakmai jellegű szükségleteit nem elhanyagolható mértékben szolgálta, vagy éppen ellenkezőleg: a szakmai cél elhanyagolható mértékű volt. Emiatt a tagállami bíróságnak nemcsak a szerződés tartalmára, természetére és céljára kell figyelemmel lennie, hanem a szerződés megkötését kísérő objektív körülményekre is.
- 48 Végül az előzetes döntéshozatalra előterjesztett azon kérdést illetően, hogy az állítólagos fogyasztóval szerződő félnek tudnia kellett-e annak a jogügyletnek a céljáról és körülményeiről, amellyel kapcsolatban a szerződés megkötésre került, azt kell megállapítani, hogy annak érdekében, hogy a bizonyítékok rendelkezésre bocsátása és mérlegelése a lehető legkönnyebb legyen, az eljáró bíróságnak elsősorban azokra a bizonyítékokra kell támaszkodnia, amelyek az ügy irataiból objektíve megállapíthatók.
- 49 Ha a bizonyítékok elegendőek ahhoz, hogy a bíróság megállapítsa, hogy a szerződés nem elhanyagolható mértékben szolgálja az érintett személy szakmai jellegű tevékenységéhez tartozó célokat, akkor a Brüsszeli Egyezmény 13–15. cikke semmi esetre sem alkalmazható, tekintettel arra, hogy ezek a rendelkezések az egyezmény által felállított joghatósági rendszerben kivételes helyet foglalnak el. Ebben az esetben tehát felesleges azt vizsgálni, hogy a másik szerződő fél felismerhette-e a szakmai célt.
- 50 Ha viszont az ügy iratai alapján rendelkezésre álló objektív körülmények nem elegendőek annak megállapításához, hogy a kettős célú szerződéskötés alapjául szolgáló ügylettel összefüggésben jelentős szakmai cél merült fel, akkor az ilyen

szerződést, főszabály szerint, a 13–15. cikk szerinti fogyasztói szerződésnek kell minősíteni, máskülönben e rendelkezéseket megfosztanak a hatékony érvényesüléstől.

- 51 Ugyanakkor tekintve, hogy a Brüsszeli Egyezmény 13–15. cikke által felállított védelmi szabályozás a főszabálytól való eltérést tesz lehetővé, az eljáró bíróságnak ebben az esetben azt is meg kell állapítania, hogy a másik szerződő fél azért nem tudott-e a jogügylet magánjellegéről, mert valójában a feltételezett fogyasztó olyan magatartást tanúsított a másik szerződő féllel szemben, amelyből ez utóbbi arra következtethetett, hogy a feltételezett fogyasztó szakmai célból járt el.
- 52 Ilyen magatartásról van szó például akkor, ha a fél minden egyéb pontosítás nélkül olyan termékeket rendel, amelyek valójában szakmai tevékenység gyakorlására szolgálhatnak, ha üzleti fejléccel ellátott levélpapírt használ, ha az áruszállítást üzleti címre kéri, vagy ha megemlíti a hozzáadottérték-adó visszatérítésének lehetőségét.
- 53 Ilyen esetben nem alkalmazhatók a Brüsszeli Egyezmény 13–15. cikkében a fogyasztói szerződésre meghatározott különös joghatósági szabályok, még akkor sem, ha a szerződésnek nincs jelentősebb szakmai indoka, tekintettel arra, hogy az egyént — figyelemmel a jóhiszemű szerződő partnerében keltett benyomásra — úgy kell tekinteni, mint aki lemondott az említett cikkekben meghatározott védelemhez való jogáról.

54 A fenti megállapítások összességére figyelemmel az első három kérdésre adandó válasz az, hogy a Brüsszeli Egyezmény joghatósági szabályait a következőképpen kell értelmezni:

- az a személy, aki részben a kereskedelmi vagy szakmai, részben a kereskedelmi vagy szakmai tevékenységén kívüli használatra szánt dologra köt szerződést, nem hivatkozhat a Brüsszeli Egyezmény 13–15. cikkében meghatározott különös joghatósági szabályokra, kivéve ha a kereskedelmi vagy szakmai használat annyira mellékes, hogy a kérdéses ügylet egészében elhanyagolható szerepet játszik; az a tény pedig, hogy a nem kereskedelmi és nem szakmai cél van túlsúlyban, ebből a szempontból jelentéktelen;

- az eljáró bíróság feladata megítélni, hogy a szóban forgó szerződést el nem hanyagolható mértékben az érintett személy kereskedelmi vagy szakmai tevékenységéhez sorolható szükségleteinek kielégítésére kötötték-e, vagy éppen ellenkezőleg; a kereskedelmi vagy szakmai használat szerepe jelentéktelen;

- ennek során e bíróságnak az iratokból objektíve megállapítható minden lényeges ténybeli körülményt figyelembe kell vennie; nem veheti azonban figyelembe az olyan körülményeket vagy tényezőket, amelyek a fogyasztó voltára hivatkozó személlyel szerződést kötő személy számára felismerhetőek voltak a szerződés megkötésekor, kivéve, ha a fogyasztó voltára hivatkozó személy olyan magatartást tanúsított, amely a másik szerződő félben jogosan keltethette a kereskedelmi vagy szakmai cél meglétének látszatát.

Az utolsó három kérdésről

- 55 Tekintve, hogy az utolsó három kérdést arra az esetre tette fel a kérdést előterjesztő bíróság, hogy a Brüsszeli Egyezmény 13. cikk (1) bekezdése szerinti fogyasztói minőség megállapításra kerül, illetve az első három kérdésre ebben a vonatkozásban adott válaszra figyelemmel a rendelkezés egyéb alkalmazási feltételeire vonatkozó utolsó három kérdést nem szükséges megválaszolni.

A költségekről

- 56 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

A Dánia, Írország, valamint Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága csatlakozásáról szóló, 1978. október 9-i egyezménnyel, a Görög Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1982. október 25-i egyezménnyel, a Spanyol Királyság és a Portugál Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1989. május 26-i egyezménnyel, valamint az Osztrák Köztársaság, a Finn Köztársaság és a Svéd

Királyság csatlakozásáról szóló, 1996. november 29-i egyezményvel módosított, a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény joghatósági szabályait a következőképpen kell értelmezni:

- az a személy, aki részben a kereskedelmi vagy szakmai, részben a kereskedelmi vagy szakmai tevékenységén kívüli használatra szánt dologra köt szerződést, nem hivatkozhat a Brüsszeli Egyezmény 13–15. cikkében meghatározott különös joghatósági szabályokra, kivéve ha a kereskedelmi vagy szakmai használat annyira mellékes, hogy a kérdéses ügylet egészében elhanyagolható szerepet játszik; az a tény pedig, hogy a nem kereskedelmi és nem szakmai cél van túlsúlyban, ebből a szempontból jelentéktelen;

- az eljáró bíróság feladata megítélni, hogy a szóban forgó szerződést el nem hanyagolható mértékben az érintett személy kereskedelmi vagy szakmai tevékenységéhez sorolható szükségleteinek kielégítésére kötötték-e, vagy éppen ellenkezőleg; a kereskedelmi vagy szakmai használat szerepe jelentéktelen;

- ennek során e bíróságnak az iratokból objektíve megállapítható minden lényeges ténybeli körülményt figyelembe kell vennie; nem veheti azonban figyelembe az olyan körülményeket vagy tényezőket, amelyek a fogyasztó voltára hivatkozó személlyel szerződést kötő személy számára felismerhetőek voltak a szerződés megkötésekor, kivéve, ha a fogyasztó voltára hivatkozó személy olyan magatartást tanúsított, amely a másik szerződő félben jogosan kelthette a kereskedelmi vagy szakmai cél meglétének látszatát.

Aláírások